

การจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียวในประเทศไทย
Green Management of Universities in Thailand

พัลลภ ศรีอ่อนคง

สุพัตรา ยอดสุรางค์

ฐิติมา ให้อย่าง

หลักสูตรการจัดการดุสิตบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Pallop Sriyongkong

Suphattra Yodsurang

Thitima Holomyong

Doctor of Management Program College of Management Innovation,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Email: pallop.sri@rmutr.ac.th

วันที่รับบทความ: 1 กันยายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 22 กันยายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กันยายน 2567

Received: September 1, 2024; Revised: September 22, 2024; Accepted: September 23, 2024

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ที่มีพื้นที่การใช้งานหลากหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นส่วนบริหาร ส่วนการศึกษา ส่วนกีฬาและกิจกรรมนันทนาการ ทั้งนี้การบริหารจัดการสถานที่จำเป็นต้องมีงบประมาณและนโยบายในการจัดการพื้นที่และระบบสาธารณูปโภคที่ดีไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้มหาวิทยาลัย สิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) เป็นการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย ในรูปแบบการบูรณาการด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมที่ได้นำเข้าไปใช้ในการเรียนการสอน การวิจัยและในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่มีความปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและรู้จักการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับดำเนินงานมหาวิทยาลัยสีเขียว ซึ่งข้อมูลเกิดจากการสังเคราะห์ทางเอกสาร (Documentary study) และกรณีศึกษา (Case Study) จากการจัดมหาวิทยาลัยสีเขียวในประเทศไทย ซึ่งการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสนับสนุนการดำเนินงานนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว ซึ่งประกอบด้วย 1. ความหมายของมหาวิทยาลัยสีเขียว 2. ความสำคัญของมหาวิทยาลัยสีเขียว 3. เกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว มีทั้งสิ้น 6 เกณฑ์ 4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย 1) การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน 2)การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย 3) การกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมาย การติดตาม ประเมินผล 4) การบูรณาการกิจกรรม/โครงการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 5) การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยสีเขียว; นวัตกรรมการจัดการ; การจัดการสีเขียว

Abstract

A university is a place with a variety of areas of use, whether it is administrative, Education, Sports and Recreational Activities However, the management of the facility requires a budget and policies to manage the area and the public utility system well, otherwise the university will waste the budget. The integration of energy conservation and the environment has been incorporated into teaching, research, and university activities to create a working environment that is safe, environmentally friendly, and knows how to use energy efficiently and cost-effectively. Promote environmental protection

This article presents ideas about operating a green university. This is one measure to support the implementation of the green university policy. which includes 1. The meaning of a green university 2. Importance of a green university 3. There are 6 criteria for ranking green universities. 4. Factors that can lead the university towards success in becoming a green university. It consists of 5 factors: 1) Setting environmental policy must be clear 2) Participation of personnel within the university 3) Setting target indicators, monitoring and evaluating 4) Integrating environmental activities/projects with operations according to the mission of the university 5) Development for Increase potential in environmental management.

Keywords: Green University; Management innovation; Green Management

บทนำ

มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ที่มีผู้คนเข้ามาศึกษา ทำงานและทำกิจกรรมต่างๆเป็นจำนวนมาก เปรียบเสมือนเป็นชุมชนๆ หนึ่ง ที่มีพื้นที่ใช้สอยอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบไปด้วย อาคารเรียนของคณะต่างๆ อาคารสำนักงาน โรงอาหาร ร้านค้า พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมนันทนาการ สนามกีฬาประเภทต่างๆ พื้นที่สีเขียว และมีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่โดยรอบของมหาวิทยาลัย ที่อาจจะได้รับผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนามหาวิทยาลัย ดังนั้นมหาวิทยาลัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการวางแผนการใช้พื้นที่การใช้สอยและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนามหาวิทยาลัยต่อไปในอนาคต แนวคิดมหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นเกิดขึ้นเพื่อที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ทุกคนที่อยู่ในมหาวิทยาลัย มีส่วนช่วยในการจัดการขยะ และ ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางที่หลายมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญและมีแนวโน้มเกิดการศึกษาการพัฒนา

อย่างยั่งยืนเพื่อ การศึกษาที่ส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันได้มีการยึดหลักการ พัฒนาแบบใหม่ที่จะต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่ มุ่งเน้นแนวคิดกระแสของการพัฒนาควบคู่กับสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากการมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ แล้ว มหาวิทยาลัยยังควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อ พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยมหาวิทยาลัยสีเขียวนี้จะบูรณาการการอนุรักษ์พลังงานในบทเรียน การสอน งานวิจัย และกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการทำงานในบรรยากาศที่มีความ ปลอดภัยเป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน เป็นการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้ดำเนินการเพื่อ เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว กำลังเป็นเรื่องที่มีหลายสถาบันได้นำขบวนการมาปรับใช้ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม แล้วยังเป็นส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบันด้วย(ปิยะมาศ สามสุวรรณ, 2555) มหาวิทยาลัยทั่วโลกจึงได้ ตระหนักถึงความสำคัญนี้ โดยได้นำประเด็นการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ในวิสัยทัศน์และพันธกิจของตน พร้อมทั้ง ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้ในด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการวิจัยและ พัฒนาเพื่อค้นหาค้นหาองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ (สถาบันคลังสมองของชาติ, 2557)

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว (UI Green Metric World University Ranking) จึงถูกพัฒนาขึ้น โดยมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (Universitas Indonesia) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เพื่อประเมินและเปรียบเทียบ กิจกรรมของมหาวิทยาลัยทั่วโลกในด้านการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นการบูรณาการกับการ เรียนการสอนในหลักสูตรและการพัฒนาพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยให้เป็นสีเขียว ประกอบกับได้มีการกำหนด กลยุทธ์ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา และ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง โดยที่สถาบัน Universities of Indonesia (UI) ได้ประกาศผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว ของ โลกประจำปี พ.ศ. 2566 (การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก(UI Green Metric), 2566) มีมหาวิทยาลัยใน ประเทศไทยที่เข้าร่วมเป็นจำนวน 55 มหาวิทยาลัยซึ่ง มหาวิทยาลัยในไทยที่ได้รับการจัดอันดับคะแนน 10 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่

- ลำดับที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดอันดับที่ 38 ของโลก
- ลำดับที่ 2 มหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับที่ 49 ของโลก
- ลำดับที่ 3 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ติดอันดับที่ 50 ของโลก
- ลำดับที่ 4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ติดอันดับที่ 65 ของโลก
- ลำดับที่ 5 มหาวิทยาลัยสยาม ติดอันดับที่ 76 ของโลก
- ลำดับที่ 6 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ติดอันดับที่ 83 ของโลก
- ลำดับที่ 7 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ติดอันดับที่ 102 ของโลก
- ลำดับที่ 8 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ติดอันดับที่ 103 ของโลก
- ลำดับที่ 9 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ติดอันดับที่ 114 ของโลก

ลำดับที่ 10 มหาวิทยาลัยพะเยา ติดอันดับที่ 131 ของโลก

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้แนวคิด มหาวิทยาลัยสีเขียว จะมีวิธีในการจัดการที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีส่วนช่วยให้ลดการพลังงานได้ มีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้อย่างคุ้มค่า ดำเนินการทบทวนวิธีการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงาน ให้สามารถใช้ในการเรียนการสอน การดำเนินงานวิจัย การดำเนินการบริการวิชาการ และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้มีบรรยากาศที่มีความปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดพลังงาน อันก่อให้เกิดผลในการจัดอันดับในปีต่อไป

บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับดำเนินงานมหาวิทยาลัยสีเขียว ประกอบไปด้วย ความหมายของมหาวิทยาลัยสีเขียว ความสำคัญของมหาวิทยาลัยสีเขียว เกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้มหาวิทยาลัยที่ต้องการเข้าสู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว ได้มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว

ปัจจุบันได้เกิดปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา และ มหาวิทยาลัยต่างๆ ขึ้นทำให้ผู้บริหารเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร จึงได้นำแนวคิดมหาวิทยาลัยสีเขียวซึ่งเป็นการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีระบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน การดำเนินการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย และการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน โดยมีหลักการ และ เหตุผลคือความรับผิดชอบต่อของมหาวิทยาลัยต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นพันธกิจที่สำคัญภารกิจหนึ่งที่มหาวิทยาลัยจะต้อง ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษา บุคลากรรวมตัวกันเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีที่ดิน อาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ ระบบสาธารณูปโภค และ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในมหาวิทยาลัย โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว ดังนี้

1.1 ความหมายของการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2555) ได้กล่าวถึง แนวคิดมหาวิทยาลัยสีเขียว คือส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่ บุคลากร และ นักศึกษาเพื่อให้มีส่วนร่วมในการช่วยลดปริมาณของเสีย ช่วยกันแยกขยะ โดยมีแนวทางการดำเนินการของมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. การจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อกำกับดูแลงานรักษาสิ่งแวดล้อมให้ขับเคลื่อนไปได้ งานด้านสิ่งแวดล้อมนี้ อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักปฏิบัติการด้านบริการ ที่มีแผนกด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่ประสานและ ผลักดันงานด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับทุกคณะ วิทยาลัย เพื่อทำให้งานด้านนี้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. การรณรงค์ที่จะสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมภายใน และ ดำเนินโครงการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

3. การบังคับใช้มาตรการในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยมหาวิทยาลัยต้องกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้เป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติงานทุกคน

4. การประกาศความสำเร็จอยู่เสมอ มหาวิทยาลัยจะต้องจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมพร้อมประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยทราบถึงความคืบหน้าและผลในการดำเนินงานการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว

การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคนทั่วโลก จึงได้มีการพัฒนากลไกเพื่อส่งเสริมแนวคิดมหาวิทยาลัยสีเขียวให้เป็นที่รู้จักและนำไปใช้แพร่หลายมากขึ้นในมหาวิทยาลัยทั่วโลก กลไกดังกล่าวคือ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว (UI Green Metric) เพื่อประเมินและเปรียบเทียบกิจกรรมของมหาวิทยาลัยในด้านการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยรวมถึงการบูรณาการกับการเรียนการสอนในหลักสูตร และการพัฒนาพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยให้เป็นสีเขียว

แนวทางนี้สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งส่งเสริมการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2566) ได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีวิสัยทัศน์ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพสูงเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน และสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ภายใต้แผนนี้ยังได้กำหนดกลยุทธ์ด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานที่ให้ความรู้ที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา และ พัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการบ่มเพาะบัณฑิตให้มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ และ สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืนภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงการเป็นศูนย์ให้ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ให้กับทุกภาคส่วนที่มีความต้องการอีกด้วย

1.2 ความสำคัญของการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2550) กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นมหาวิทยาลัยทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุนทรียภาพสร้างบรรยากาศที่ดีในการมองตลอดจนลดอุณหภูมิและลดมลพิษในพื้นที่นั้นได้ การให้คำจำกัดความมีหลากหลายรูปแบบ เช่น พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินตามธรรมชาติหรือมนุษย์ได้มีการเพาะปลูกพืชในบริเวณอาคารหรือบริเวณพื้นที่ที่วางแผนไว้หรือหมายถึง พื้นที่ว่างที่มีพืชพรรณต่าง ๆ เจริญเติบโต พื้นที่สีเขียวมีส่วนในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชากรและสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศเมือง ลักษณะของพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศที่ยั่งยืนนั้นไม่ใช่เพียงสวนหย่อมหรือสวนสาธารณะที่ประกอบไปด้วยสนามหญ้าและไม้พุ่มตัดแต่ง แต่ต้องเป็น

พื้นที่เขียวที่เอื้อให้ระบบนิเวศดำเนินไปได้อย่างครบกระบวนการและสามารถลดผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อมได้ นอกจากนี้ คำจำกัดความของพื้นที่สีเขียว ยังหมายถึง พื้นที่เว้นว่างหรือพื้นที่โลกลอกเหนือจากพื้นที่ปลูกสร้าง และอาจหมายถึงพื้นที่สีเขียวในลักษณะอื่น ได้แก่ และสามารถจำแนกประเภทของพื้นที่สีเขียวตามบทบาทหน้าที่ของพื้นที่นั้น ๆ ขนาด และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในประเทศไทยได้รับการจำแนกประเภทโดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ 1) พื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและความงามทางภูมิทัศน์ พื้นที่ที่ใช้สำหรับการออกกำลังกายทั้งในร่มและกลางแจ้ง พื้นที่ทำกิจกรรม และพื้นที่ที่มีภูมิทัศน์งดงาม เช่น สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนและงานภูมิทัศน์เพื่อความสวยงาม 2) พื้นที่สีเขียวบรรเทาประโยชน์ พื้นที่ที่ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรง เช่น พื้นที่การเกษตรกรรม (ไร่ นา สวน) พื้นที่สำหรับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (พื้นที่ฝังกลบขยะ บ่อบำบัดน้ำเสีย เขตแนวเสาไฟแรงสูง พื้นที่จอดรถ) และพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน 3) พื้นที่สีเขียวเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ พื้นที่ที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของระบบนิเวศ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าไม้ในเมือง พื้นที่สงวน และหนองน้ำ 4) พื้นที่สีเขียวที่เป็นริ้วาว พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแนวยาว เช่น แนวต้นไม้ตามถนน เขตทางเท้า เกาะกลางถนนในเมือง และริมทางน้ำ 5) พื้นที่สีเขียวรกร้าง พื้นที่ที่ถูกทิ้งให้ว่างเปล่าและยังไม่ได้รับการพัฒนา เช่น ที่ดินรกร้าง และ 6) พื้นที่สีเขียวพิเศษ พื้นที่ที่ได้รับการจัดทำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ เช่น แหล่งเรียนรู้พืชพรรณธรรมชาติ และพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2557) กล่าวถึง ขอบเขตของมหาวิทยาลัยสีเขียวคือ การที่มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการพัฒนา พื้นฟู อนุรักษ์ และสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบูรณาการองค์ความรู้ในด้านเหล่านี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่พึ่งพาตนเองบนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและสุขภาวะของคนอย่างมีความสุข นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสีเขียวยังมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และกิจกรรมต่างๆ ที่ตอบสนองต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน รวมถึงการสร้างสุขภาวะที่ดีแก่บุคลากรและชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับและทุกภาคส่วน ลักษณะของมหาวิทยาลัยสีเขียวจึงครอบคลุมหลายมิติ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมสีเขียว คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดการใช้พลังงาน มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่ดีของอาคาร และ สถานที่ภายในมหาวิทยาลัยให้มีการสร้างพื้นที่สีเขียวให้มีการปลูกต้นไม้ที่สวยงาม
2. การบริการสีเขียว คือ การพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นระบบการบริการนักศึกษา หรือ ระบบการเรียนการสอนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. กิจกรรมสีเขียว คือ การส่งเสริมกิจกรรมของคนภายในมหาวิทยาลัย ให้เกิดจิตสำนึก และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4. เศรษฐกิจสีเขียว คือ การพัฒนาเศรษฐกิจภายในมหาวิทยาลัย ที่นำสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อใช้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ประชาธิปไตยสีเขียว คือ การสร้างพื้นที่เพื่อโอกาสให้บุคลากรทุกคน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบาย ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และ ขับเคลื่อนนโยบายร่วมกัน

6. หัวใจสีเขียว คือ การสร้างส่งเสริมให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยมีจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม มีความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

7. คนรุ่นใหม่สีเขียว คือ การพัฒนานักศึกษา ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติ และ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

8. ความคิดสร้างสรรค์สีเขียว คือ ส่งเสริมให้บุคลากร นักศึกษา ที่ความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และ ปรับปรุงนวัตกรรมที่มีอยู่เดิมด้วยความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ

สรุปได้ว่า จัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว คือ ความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1.3 หลักเกณฑ์การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของ Universities Indonesia

มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (Universitas Indonesia, 2566) ได้จัดทำ UI GreenMetric World University Ranking โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวจากทั่วโลก ผ่านการส่งข้อมูลออนไลน์ โดยใช้ตัวชี้วัดหลักที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระบบการจัดการ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์ 6 ด้าน ซึ่งการจัดอันดับนี้มุ่งประเมินความพยายามของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระบบที่ยั่งยืนและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากล ได้แก่

1. ด้านสถานที่และโครงสร้าง โดยพิจารณาจากข้อมูลด้านที่ตั้งส่วนงาน ด้านสภาพภูมิอากาศ ด้านประเภทของสถาบันการศึกษาในส่วนงานว่ามีความหลากหลายหรือเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง ด้านขนาดพื้นที่รวมของส่วนงานโดยระบุพื้นที่ทั้งหมดของส่วนงานที่มีการเรียนการสอนทางวิชาการ ด้านจำนวนอาจารย์ จำนวนเจ้าหน้าที่ และจำนวนนักศึกษาในปีการศึกษาปัจจุบัน (ทุกระดับ) ด้านพื้นที่ในส่วนงานที่มีสภาพเป็นป่าไม้ พื้นที่ในส่วนงานที่เป็นพื้นที่ปลูกต้นไม้ สวน สนามหญ้า และ พื้นที่ซับน้ำหรือพื้นที่สีเขียว

2. ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ โดยพิจารณาจากข้อมูล การใช้เครื่องไฟฟ้าที่ช่วยประหยัดพลังงาน การใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนทดแทนแล้วบางส่วน เพื่อให้เกิดการใช้พลังงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ระบบไฟส่องสว่าง รวมทั้งการเปลี่ยนอุปกรณ์ อะไหล่บางชิ้น ให้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพประหยัดพลังงานทั้งหมดทุกระบบ มีการนำแนวคิด ของอาคารอาคารประหยัดพลังงานมาประยุกต์ใช้ มีการริเริ่มนำแหล่งพลังงานทดแทน เช่น น้ำมันไบโอดีเซล ชีวมวลความสะอาด พลังงานแสงอาทิตย์ มาใช้งาน และ ยังมีความสามารถในการตรวจ ปริมาณการใช้ไฟฟ้าทั้งหมดในปีล่าสุด เช่น แสงสว่าง ความร้อน

ทำความเข้าใจ การทำงานในห้องปฏิบัติการ และต้องมี โครงการอนุรักษ์พลังงาน มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ ส่วนงานลดการใช้พลังงานภายในมหาวิทยาลัย

3. ด้านของเสีย โดยพิจารณาจากข้อมูล การเพื่อร์ณรงค์และการจัดการขยะโดยสามารถแยกส่วน ประเภทของขยะได้อย่างดีและมีการจัดการรีไซเคิลขยะ ไม่ว่าจะเป็นการรีไซเคิลขยะมีพิษ การกำจัดขยะ อินทรีย์ เช่น ผักและพืช การจัดการขยะอินทรีย์ เช่น ขยะ ถังขยะ กระดาษทิ้งพลาสติกโลหะ และ มีการ บำบัดน้ำเสีย เพื่อให้ไหลลงสู่แม่น้ำหรือทางน้ำ โดยใช้ถังบำบัดน้ำเสีย บำบัดก่อนที่จะปล่อยทิ้ง

4. ด้านน้ำ โดยพิจารณาจากข้อมูล การดำเนินโครงการประหยัดน้ำ หรือ โครงการบำบัดน้ำเสียเพื่อ นำกลับมาใช้รดต้นไม้

5. ด้านการขนส่ง โดยพิจารณาจากข้อมูล จำนวนยานพาหนะของส่วนงาน จำนวนรถยนต์ที่เข้ามาใน ส่วนงานเฉลี่ยต่อวัน จำนวนจักรยานที่ใช้ในส่วนงานเฉลี่ยต่อวัน หรือ นโยบายจำกัดการใช้รถยนต์และ จักรยานยนต์ในส่วนงาน นโยบายจำกัดหรือลดพื้นที่จอดรถในส่วนงาน นโยบายส่งเสริมการเดินและขี่จักรยาน

6. ด้านการศึกษา โดยพิจารณาจากข้อมูล จำนวนรายวิชาและหลักสูตรที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ที่เปิดสอน จำนวนเงินวิจัยทั้งหมด และ จำนวนเงินวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่อปี จำนวนงานวิชาการที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม และ จำนวนผลงานตีพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมต่อปี จำนวนองค์กรของนักศึกษา ในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม จำนวนของเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 แสดงหมวดหลักเกณฑ์ และ การแบ่งคะแนนของแต่ละหมวด ที่ใช้ในการจัดอันดับและการให้ คะแนน

ข้อ	หมวด	ร้อยละของคะแนน ทั้งหมด	คะแนน
1	ด้านสถานที่และโครงสร้างพื้นฐาน (Setting and Infrastructure)	15	1500
2	ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ (Energy and Climate Change)	21	2100
3	ด้านของเสีย (Waste)	18	1800
4	ด้านน้ำ (Water)	10	1000
5	ด้านการขนส่ง (Transportation)	18	1800
6	ด้านการศึกษา (Education and Research)	18	1800
รวมทั้งหมด		100	10,000

ที่มา: ยูไอ กรีนเมตริก,2566

กล่าวโดยสรุป UI Green Metric World University Ranking คือ การจัดอันดับสถาบันการศึกษาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับโลก โดยมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (University of Indonesia: UI) เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2010 เกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของ UI ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในฐานะมาตรฐานสากลที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินนี้ใช้เกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐาน 2) การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) การจัดการของเสีย 4) การจัดการน้ำ 5) การขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ความสามารถในการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน

ปัจจัยที่จะสามารถนำพามหาวิทยาลัยก้าวไปสู่ความสำเร็จของการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวได้ จะประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 การกำหนดนโยบาย กล่าวคือ การที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และจะต้องมีความชัดเจนในการมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว และ ครอบคลุมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

ปัจจัยที่ 2 การมีส่วนร่วมของบุคลากร กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย และ พื้นที่บริเวณโดยรอบสถาบันการศึกษา ตลอดจนการแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้าน

ปัจจัยที่ 3 การกำหนดตัวชี้วัด กล่าวคือ มหาวิทยาลัยจะต้องทำการกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมาย และการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ตามนโยบายสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้านของแต่ละปีอย่างชัดเจนและต้องสะท้อนถึง การเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย โดยใช้กระบวนการคุณภาพ (P-D-C-A)

ปัจจัยที่ 4 การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ควรบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในทุกด้าน โดยต้องครอบคลุมถึงการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ กิจกรรมพัฒนานักศึกษา รวมถึงการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมที่ใส่ใจความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการลดการใช้พลังงาน

ปัจจัยที่ 5 การพัฒนาระบบ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยต้องมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการนำองค์ความรู้และเครื่องมือใหม่ๆ มาใช้งาน เช่น การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว การจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นต์ขององค์กร (โฆทนา สิทธิพิทักษ์ สิริฉันท์ สติรกุล และคณะ, 2564)

สรุปได้ว่าปัจจัยที่จะนำพามหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืนได้นั้น ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้นำในการสร้างทีมขึ้นมาโดยภายในทีมนั้นจะต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้เป็นไปตามนโยบายและตัวชี้วัดของมหาวิทยาลัยได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียวต่อไป

บทสรุป

การดำเนินงานมหาวิทยาลัยสีเขียวถือเป็นภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อสังคม ในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่างได้ให้ความสำคัญ และ กำหนด เป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย และมีเป้าหมายไปสู่การจัดอันดับการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว คือ มหาวิทยาลัยต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งจัดทำโดย มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (University of Indonesia : UI) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่และโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) ด้านของเสีย 4) ด้านน้ำ 5) ด้านการขนส่ง และ 6) ด้านการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวให้ประสบความสำเร็จมี 5 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 การกำหนดนโยบาย กล่าวคือ เป็นการที่มหาวิทยาลัยต้องทำการประชุมผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อที่จะได้กำหนดนโยบายในการจัดการมหาวิทยาลัยในด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

ปัจจัยที่ 2 การมีส่วนร่วมของบุคลากร กล่าวคือ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการดำเนินการจัดการมหาวิทยาลัยสีเขียว และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย และ แต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้าน

ปัจจัยที่ 3 การกำหนดตัวชี้วัด กล่าวคือ มหาวิทยาลัยจะต้องทำการกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายให้ครบถ้วนชัดเจน และ การติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยมีการใช้กระบวนการคุณภาพเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน

ปัจจัยที่ 4 การดำเนินกิจกรรม/โครงการ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยต้องทำการบูรณาการกิจกรรม/โครงการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในแต่ละด้านโดยต้องคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ ลดการใช้พลังงาน

ปัจจัยที่ 5 การพัฒนาระบบ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยต้องมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการนำองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและเครื่องมือใหม่ๆ มาใช้ ดังแผนภาพที่ 1

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มต้นด้วยการที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย ด้านการมีส่วนร่วมของทุกคนในมหาวิทยาลัย และจะต้องดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดของทุกกิจกรรมที่ดำเนินการของมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะได้นำมาประเมินผล และ พัฒนามหาวิทยาลัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2555). **มหาวิทยาลัยสีเขียว อีกหนึ่งความหวังใฝ่ใจสังคม**. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2567 จาก <http://www.oknation.net/blog/kriengsak/2008/02/07/entry-1>.
- โมนา สิทธิพิทักษ์, สิริฉันท์ สติรกุล และคณะ. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **วารสารเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**,49(2), 1-10.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. (2557). **ลักษณะของมหาวิทยาลัยสีเขียว**. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2567 จาก www.psru.ac.th/pdf/logo_contest.pdf.
- มหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซีย (Universitas Indonesia).(2566). **การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก**.สืบค้น 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://greenmetric.ui.ac.id/>.
- ยูไอ กรีนเมตริก (UI Green Metric). (2566). **คู่มือ : การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก**.สืบค้น 20 พฤษภาคม 2567 จาก <https://greenmetric.ui.ac.id/publications/guidelines>.

- วรลักษณ์ คงอ้วน. (2554).การจัดการพื้นที่สีเขียวในสถาบันศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,13(2),74-87.
- ปิยะมาศ สามสุวรรณ. (2555).การมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- สถาบันคลังสมองของชาติ. (2557). เอกสารประกอบการประชุม Green Campus Workshop. 20 กุมภาพันธ์ 2557. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2566).แผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 11. สืบค้น 21 พฤษภาคม 2567 จาก <http://www.ops.go.th/th/ohec>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550).รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม. สืบค้น 21 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.onep.go.th/book/soe2550/>.